

7. Rugg H. That Men May Understand: an American in the Long Armistice / H. Rugg. – N. Y. : Doubleday, Doran and Company, 1941. – 355 p.

8. The Great Minds of America. Charles William Eliot // North American Review. – November, 1907. – No. DCXXIV. – P. 321–326.

9. The Lincoln School of Teachers College. A Descriptive Booklet. – N. Y. : The Lincoln School of Teachers College, 1922. – 80 p.

УДК 377.5 (075.8)

А. А. Лежавська,
аспірант
(Бердянський державний
педагогічний університет)

СУТНІСТЬ ТА ЕЛЕМЕНТНИЙ СКЛАД ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦЯ

Постановка проблеми. Вимоги, що пред'являються сьогодні до будь-якої форми суспільної діяльності, незмінно пов'язані з культурою. Не є винятком і професійна діяльність сучасних фахівців будь-якої галузі, які повинні мати широкий світогляд, володіти професійними знаннями, бути здатними працювати в складних економічних умовах, виробляти свій погляд на навколишню дійсність та реалізовувати економічну культуру у власній професійній діяльності. Про це зазначено в сучасних освітніх нормативних документах: Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Законах України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, які ставлять нові завдання щодо підготовки фахівців нової формації – професіоналів, зорієнтованих на постійне професійне і культурне самовдосконалення. У цих умовах особливої актуальності набуває проблема формування економічної культури сучасного фахівця.

Аналіз останніх публікацій. Аналіз наукових джерел із зазначеної проблематики показав, що українськими (В. Гриньова, В. Зайчук, І. Зязюн, І. Прокопенко, П. Решетніков, М. Фіцула, А. Шпак та ін.), російськими (Ю. Васильєв, Т. Заславська, І. Ісаєв, А. Морозов, Р. Ривкін, В. Розов, В. Попов, В. Сластьонін та ін.) та зарубіжними (Р. Бар, Ф. Герцберг, Т. Мальтус, А. Маслоу, Дж. Милль, Г. Мюрдаль, Р. Рюттінгер, Ж. Сей, С. Сисмонді, Ф. Хайєк та ін.) вченими активно здійснюється пошук напрямів ефективного формування економічної культури різних фахівців.

Сутність економічної культури, її місце в системі загальної культури, понятійний апарат визначено А. Дроздовим, І. Іткіним, В. Поповим, В. Приходько, Т. Сур'як, А. Уледовим, В. Фофановим та ін. Питання структури економічної культури та її складових розглянуто А. Абрамовою, Ф. Горелик, Ю. Васильєвим, І. Ісаєвим, В. Кан-Каліком, О. Рудницькою, В. Страховим, Р. Хмелюк та ін.

Мета статті – розкрити сутність понять “культура”, “економічна культура фахівця”; з'ясувати функції економічної культури; визначити елементний склад економічної культури фахівця.

Виклад основного матеріалу. Дослідження сутності й структури економічної культури фахівця, згідно з поглядами сучасних науковців, має спиратися на загальну концепцію культури.

Науковці дають різне визначення терміна “культура”: специфічний спосіб організації людської життєдіяльності, представлений у продуктах матеріальної та духовної праці, у системі соціальних норм та установок у духовних цінностях, у сукупності ставлень людей до природи, до особи і до себе [4]; складна соціальна система, яка відтворює сукупність історичних, економічних, філософських, суспільних знань, що визначається рівнем розвитку мислення, відповідає загально визнаним еталонам людської діяльності (поведінки) і нормам моралі, функціонує для всебічного задоволення матеріальних і духовних потреб суспільства загалом і кожного окремого його члена [5]; вищий прояв людської освіченості та професійної компетентності [19].

Отже, термін “культура” розглядають як міждисциплінарне, наукове поняття та трактують, спираючись на різні підходи:

- структурно-діяльнісний, який визначає культуру як специфічний спосіб людської діяльності (Ю. Вишневський, В. Давидович, В. Жариков, Ю. Жданов, М. Каган, В. Кайдалов, Г. Шедровицький та ін.);

- особистісний, згідно з яким культуру визначають як процес розвитку сутнісних сил людини (Є. Баллер, Л. Круглова, М. Межуєв, В. Семенов, Л. Сохань та ін.);

- аксіологічний, який визначає культуру як систему цінностей (С. Анісімов, А. Арнольд, М. Дьомін, С. Дробницький, А. Коршунов, Г. Оботурова, Т. Пороховська, Н. Розов, Е. Соколов та ін) [5; 23].

Економічну культуру, більшість науковців вважають частиною загальної культури (Л. Діба [6], О. Коваленко [10], О. Крупський, Ю. Стасюк [11], С. Матвеев, Л. Лясота [13], М. Самохвалов [23], А. Сур'як [26] та ін.).

Економічна культура є одним зі складних наукових понять, що породжує серед науковців серйозні дискусії. Одні вчені прагнуть довести, що економічна культура – це важливий ключ для глибшого пізнання соціально-економічної реальності (економічна культура суспільства), інші виступають з позицій особистості (економічна культура особистості). Через поняття економічної культури описують зразки поведінки, систему цінностей окремої особистості й соціальних груп. Учені визначають економічну культуру з урахуванням цілого ряду аспектів: вона може передавати бачення, оцінку і внутрішнє прийняття чи заперечення економічного ладу; іноді економічну культуру поєднують винятково з економічними цінностями; в інших випадках вона є “ідеологією” або економічною поведінкою фахівця, продуктом історичного економічного досвіду суспільства в цілому й особистісного життєвого досвіду людини.

Трактування поняття “економічна культура” з точки зору соціального й особистісного аспектів подано в таблиці 1.

Таблиця 1

Трактування поняття “економічна культура”

Прізвище автора	Трактування поняття “економічна культура”
	<i>Соціальний аспект</i>
Т.Заславська, Р. Ривкіна	“Сукупність соціальних норм і цінностей, що регулюють економічну поведінку й виконують роль соціальної пам'яті в економічному розвитку, допомагаючи (або, навпаки, заважаючи) трансляції, відбору й оновленню цінностей, норм і потреб, які функціонують в економічній сфері, орієнтуючи її суб'єктів на інші форми економічної активності” [7, с. 110–111].

Педагогічні науки

Х. Нізамова	Соціальна пам'ять суспільства; соціальний механізм, що відтворює зразки поведінки, перевірені досвідом, які відповідають потребам подальшого розвитку суспільства [18]
А. Дзундза	Сукупність соціальних цінностей і норм, що є регуляторами економічної поведінки і відіграють роль соціальної пам'яті економічного розвитку суспільства; вона є основною характеристикою економічних відношень у соціумі, які виникають між людьми щодо виробництва, обміну, розподілу і споживання матеріальних і духовних благ ... [5].
І. Майструк	Якісна характеристика історично зумовлених соціальною системою загальноприйнятих форм економічної взаємодії, регулюючих їх правил і норм, яка відображає суттєві особливості економічних відносин та інтереси соціальних суб'єктів у вигляді сукупності духовних і економічних цінностей моделей поведінки. Вона формується в процесі загальноекономічної практики і приводить до утворення стійких норм і правил економічної взаємодії, які сприяють передачі нагромадженого досвіду [12]
О. Камінська	Система цінностей та спонукань господарської діяльності, поважне ставлення до будь-якої форми власності, комерційного успіху як до великого соціального досягнення, створення і розвиток соціального середовища для підприємництва та ін. [8]
А. Сур'як	Сукупність елементів і феноменів культури, економічної свідомості, поведінки, економічних інститутів, що забезпечують відтворення економічного життя суспільства [26].
С. Матвеев, Л. Лясота	Комплекс уявлень, переконань, звичок, стереотипів поведінки, які реалізуються в економічній сфері суспільства й пов'язані з економічною діяльністю [13]
<i>Особистісний аспект</i>	
В. Москаленко, О. Міщенко, М. Россоха	Характеристика способу та рівня життєдіяльності людини у сфері економіки; рівень економічно значущих якостей особистості, завдяки яким людина здатна діяти в економічному просторі; синтез економічних знань, якостей та стереотипів економічного мислення, які проявляються в усвідомленні й інтерпретації економічних цінностей суспільства, у взаємодії економічної свідомості й економічного мислення, у сукупності соціальних цінностей і норм, які виступають регуляторами соціально-економічної поведінки і діяльності і яка реалізується через ставлення індивіда до економічної реальності та взаємовідносин з іншими людьми [15; 22]
О. Надточієва	Сукупність економічних знань, свідомості, поведінки та цілеспрямованої творчої діяльності особистості в різних сферах економічного життя суспільства, що базується на гармонійному сполученні загальнолюдських цінностей, норм, традицій економічної діяльності, що виявляється в стосунках людини з навколишнім соціально-економічним середовищем [16]
С. Медянцева, Н. Кавкаєва	Структурна якість особистості, що розвивається в процесі навчання та виховання і синтезує в собі знання основ функціонування економіки та вміння індивіда використовувати ці знання в процесі життєдіяльності [14].
І. Бризгалов	Особистісне утворення, що включає в себе сукупність економічних знань, економічна свідомість, економічний досвід, економічне мислення і їх моральну реалізацію в економічній діяльності, в процесі засвоєння економічної культури суспільства і її творення [3].

Отже, економічна культура є інтегрованим поняттям, процесом поєднання економічного і соціального аспектів життєдіяльності людини. З одного боку, вона виступає компонентом загальної культури суспільства, такої культури, в основі якої лежить економічна діяльність (господарська,

фінансова, маркетингова та ін.) – якісна складова економічного життя суспільства, що визначається історичними, соціально-економічними й політичними умовами; з іншого – це духовна сфера людини, її узагальнена характеристика, яка входить до складу загальної культури особистості та визначає параметри її взаємовідносин із соціальним інститутом економіки, рівень її економічного розвитку та суспільної економічної активності, вміння застосовувати економічні знання на практиці.

До основних функцій, які виконує економічна культура, відносять:

- світоглядну – має прояв у новому баченні та оцінці людиною економічної дійсності, як такої, що дає великі можливості для реалізації її планів, знаходження її місця в умовах ринкової трансформації [22];

- стимулюючу – проявляється в стимулюванні нової економічної поведінки людини через зростання потреб та інтересів, оновленні мотивів до праці в умовах нових норм, що спонукає людей для пошуку нового типу економічної поведінки, який забезпечить досягнення успіху [22];

- трансляційну – забезпечує передачу з минулого в сьогодення, із сьогодення в майбутнє соціальних цінностей, норм, уподобань, потреб, мотивів поведінки [12; 18];

- селекційну – відбирає з успадкованих цінностей і норм ті, які необхідні (корисні) для вирішення завдань наступних етапів розвитку суспільства. Морально застарілі цінності і норми вибраковуються [12; 18];

- інноваційну – полягає в оновленні соціальних цінностей і норм шляхом вироблення нових і запозичення прогресивних з інших культур [12; 13; 18];

- комунікативну – забезпечує спадкоємність економічного досвіду, тим самим здійснюється зв'язок між поколіннями. Вона реалізує співробітництво всіх членів суспільства у вирішенні завдань економічної безпеки й національного самозбереження, економічного прогресу та національного відродження [13];

- нормативно-регульовальну – спрямована на забезпечення усталеності економічного життя шляхом систематизації економічної поведінки й можливості соціально-економічних суб'єктів конструктивно та своєчасно вирішувати економічні проблеми через структури економічних інститутів [13];

- інтеграційну – здійснюється, з одного боку, через соціалізацію молодих поколінь, трансляцію їм укорінених в економічній культурі цінностей і зразків поведінки, з іншого – завдяки існуючим економічним цінностям, ідеалам, нормам, традиціям, звичкам економічна культура породжує певний консенсус у суспільстві, узгодження між різними суб'єктами економічного процесу [12; 13; 18; 22];

- пізнавальну – допомагає ознайомитися з головними положеннями економічної науки, способами і методами застосування її приписів у практиці, дозволяє розглядати економічну культуру як відображення економічного життя, засіб проникнення людей у складні взаємозв'язки і взаємини в процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання, як основу світогляду особистості [2; 12; 18];

- прикладну – виявляється в тому, що людина, використовуючи

економічні знання у своїй практичній професійній діяльності, здатна приймати грамотні господарські рішення, реалізувати конкретні організаторські навички та вміння [2].

Аналіз і узагальнення літератури дозволяють виділити в структурі економічної культури особистості фахівця таку сукупність важливих елементів: економічна свідомість (економічні знання, економічне мислення), економічні уміння й навички, економічний досвід, економічні цінності та норми, економічно-значущі якості особистості.

Схарактеризуємо кожен з цих елементів.

Економічну свідомість особистості фахівця утворюють економічні знання про економічну систему країни та економічні інститути суспільства; економічна ідеологія; економічні погляди; економічні переконання; економічні традиції певного професійного співтовариства. Вона «регулює економічну діяльність індивідів і соціальних груп, ступінь їхньої самореалізації у тих чи інших типах економічної поведінки» [24, с. 368] й реально відображає існуючі соціально-економічні відносини [3].

О. Романовська, характеризуючи економічну свідомість, зазначає, що це не лише розуміння сутності економічних явищ, а й сформованість активного особистісного відношення до них; розуміння власної ролі в економічних зв'язках; усвідомлення і задоволення особистісних потреб, які співвідносяться з власними можливостями [21].

Основу економічної свідомості фахівця складає економічне мислення, виховане на міцних методологічних підставах. Серед цих підстав О. Романовська виділяє: знання й розуміння законів конкуренції й економії часу; розуміння сутності та особливостей закономірних еволюційних змін в економіці, трансформації соціально-економічних систем, оновлення їх нових форм, структур, дотримання принципу спадкоємності; знання закономірностей формування регіональних господарських систем, чинників конкурентної боротьби; урахування виникаючих суперечностей як на міжнародному, регіональному, так і мікрорівнях; розуміння способів перекладу теоретичних концепцій на мову практичних рішень, програм, дій [21].

“Сформованість економічного мислення зможе забезпечити здатність підпорядковувати тактичні рішення стратегічним цілям, не слідувати за подіями, а спрямовувати їх хід на основі прогнозування дій” [20, с. 120].

Наступний елемент економічної культури фахівця – економічні уміння й навички, зокрема, уміння працювати з економічною інформацією; володіння “економічною” мовою, “правилами” економічної поведінки; вміння знаходити ефективні шляхи розв'язання виробничих завдань, раціонально використовувати матеріальні ресурси і робочий час, визначати резерви, передбачати, прогнозувати динаміку розвитку економічних подій та ін.

До елементів економічної культури фахівця також відносимо досвід самостійного використання економічних знань, умінь і навичок у практичній діяльності, які визначають різні моделі економічної поведінки фахівця. Під економічною поведінкою В. Касьянов розуміє “систему соціальних дій, які, по-перше, пов'язані з використанням різних за функціями і призначенням економічних цінностей (ресурсів) і, по-друге, які орієнтовані на отримання прибутку від їх обігу” [9, с. 216–220].

Наступними елементами економічної культури фахівця є економічні цінності та норми, які виступають регуляторами соціально-економічної поведінки й діяльності, реалізуються через ставлення індивіда до економічної реальності та взаємин з іншими людьми [1; 25]. Вони визначають трудову етику. Це ті соціальні норми, які виникають за межами економіки, набувають всередині неї спеціального значення відповідно до її потреб та стають економічними цінностями, які по відношенню до людини можуть виконувати функцію екзопсихічної системи в процесі її економічної соціалізації [15]. Економічні цінності, як зазначає С. Матвеев, сформовані та поширені в певному суспільстві економічні стереотипи й міфологеми, ідеї, концепції та переконання, економічні традиції, а також установки та орієнтації людей щодо існуючої економічної системи в цілому, певних важливих “правил гри” і принципів взаємовідносин індивіда та економічних інститутів [13].

Важливими елементами економічної культури фахівця є економічно-значущі якості особистості – наявність економічної інтуїції, дисциплінованість, бережливість, творчість, ініціативність, працьовитість, відповідальність, ощадливість, діловитість, самостійність та ін. Вони реалізуються через ставлення індивіда до економічної реальності та взаємовідносин з іншими людьми. Це – цілі, мотиви, наміри, очікування тощо [17].

Отже, сучасна система освіти має допомогти засвоїти та сформувати в фахівця усі перелічені елементи економічної культури для того, щоб він зміг плідно використовувати їх у власному і професійному житті, у характері міжособистісних відносин при вирішенні різноманітних економічних завдань.

Висновки. Таким чином, аналіз наукової літератури з досліджуваної проблеми свідчить, що поняття “економічна культура” вживається у двох основних значеннях: як соціальне явище й особистісне утворення. У першому значенні економічна культура розглядається як частина загальної культури суспільства, що містить сукупність досягнень економічної науки та практики. Таке трактування економічної культури акцентує увагу на тих сторонах культурного розвитку суспільства, які пов’язані з оновленням його економічних цінностей і норм на базі звільнення від одних і заміни їх іншими. У другому значенні “економічна культура” – це інтегральна якість особистості, яка відбивається в духовному та професійному бутті фахівця, є якісною характеристикою економічної компетентності в умовах його професійного становлення.

Здійснений аналіз наявних визначень економічної культури фахівця, а також наш науковий пошук дозволяють виробити своє трактування цього поняття. Ми вважаємо, що під економічною культурою фахівця доцільно розуміти наявність економічної свідомості й досвіду економічної діяльності, сформованість економічних умінь та навичок, економічних цінностей і норм, певних економічно-значущих особистісних якостей, які відповідають сучасним соціально-економічним умовам.

Ми визнаємо економічну культуру невід’ємною частиною загальної культури особистості, що відображає умови саме того періоду розвитку людства, в якому вона розглядається.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у визначенні особливостей формування економічної культури майбутнього фахівця в умовах його професійної підготовки в коледжі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрияко Т. Ю. Экономическая культура как условие конкурентоспособности выпускника ВУЗа / Т.Ю. Андрияко, М.Ю. Россоха // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. – 2014. – № 16. – С.42–45.
2. Беляев Г. Г. Формирование экономической культуры студента в ходе обучения : [Электронный ресурс] / Г.Г. Беляев // Электронное научное издание “Труды МГТА : электронный журнал”. – Режим доступа : <http://refdb.ru/look/1709260.html>.
3. Брызгалов И.В. Педагогическая система формирования базовой экономической культуры личности : автореф. дисс. ... на соиск. учен. степ. докт. пед. наук : спец. 13.00.01 “Общая педагогика, история педагогики и образования” ; 13.00.08 “Теория и методика профессионального образования” / И.В. Брызгалов. – Майкоп, 2010. – 59 с.
4. Булавенко С. Д. Формування економічної культури учнів основної та старшої школи : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : спец. 13.00.07 “Теорія і методика виховання” / С. Д. Булавенко. – К., 2011. – 20 с.
5. Дзундза А. І. Теоретичні та методичні засади формування соціоекономічної культури студентів вищих навчальних закладів : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступ. докт. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / А. І. Дзундза. – Харків, 2005. – 43 с.
6. Диба Л.М. Проблеми формування економічної культури у сучасному національно-відроджувальному процесі / Л.М. Диба // Наука. Релігія. Суспільство. – 2009. – № 3. – С. 224–227.
7. Заславская Т. И. Социология экономической жизни : очерки теории / Т. И. Заславская, Р. В. Рывкина. – Новосибирск : Наука, 1991. – 115 с.
8. Камінська О. Ю. Конструктивна роль економічної культури в професійній самореалізації випускника коледжу [Електронний ресурс] / О.Ю. Камінська // Відкритий урок. Форуму педагогічних ідей “УРОК”. – 2014. – 27.01. – Режим доступу : [http://osvita.ua/school/lessons_summary/ education/39118](http://osvita.ua/school/lessons_summary/education/39118).
9. Касьянов В.В. Социология для экономистов / В.В. Касьянов. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2004. – 288 с.
10. Коваленко О.В. Економічна культура майбутніх фахівців інженерно-педагогічного профілю та рівні її сформованості / О.В. Коваленко // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2012. – № 22 (257), Ч. V. – Луганськ : ЛНУ імені Тараса Шевченка. – С. 166–171.
11. Крупський О.П. Економічна культура як фактор інноваційного розвитку економіки країни / О.П. Крупський, Ю.М. Стасюк // Інноваційна економіка. – 2012. – №9 (35). – С. 56–60.
12. Майструк І.М. Економічна культура молоді за умов становлення ринкових відносин в Україні : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступ. канд. соціол. наук : спец. 22.00.04 “Спеціальні та галузеві соціологі” / І.М. Майструк. – К., 2009. – 25 с.
13. Матвеев С.О. Економічна соціологія : [підручник] / С.О. Матвеев, Л.І. Лясота. – Суми : Університетська книга, 2006. – 184 с.
14. Медянцева С.Г. Экономическая культура студентов в условиях

риночної економіки / С.Г. Медянцева, Н.В. Кавкаева // Знание. Понимание. Умение. – 2005. – № 4. – С. 74–79.

15. Москаленко В. Економічна культура особистості як чинник її соціальної адаптації / В. Москаленко, О. Міщенко // Соціальна психологія. – К. : Укр. центр політ. менедж. – 2007. – №5. – С. 57–73.

16. Надточієва О.О. Формування економічної культури особистості старшокласників з використанням засобів мистецтва : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : спец. 13.00.01 “Загальна педагогіка та історія педагогіки” / О.О. Надточієва. – Луганськ, 2000. – 20 с.

17. Нестерова Л.В. Дидактичні умови формування економічної культури кваліфікованого робітника в процесі його професійної підготовки / Л.В. Нестерова // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : [зб. наук. пр.]. – Випуск 30 / [редкол. І.А. Зязюн]. – Київ–Вінниця : ТОВ фірма “Планер”, 2012. – С. 244–248.

18. Низамова Х.М. Педагогическое стимулирование саморазвития экономической культуры обучающихся в системе “Школа – экономика-правовой колледж” : автореф. дисс. ... на соиск. учен. степ. канд. пед. наук : спец. 13.00.01 “Общая педагогика, история педагогики и образования” / Х.М. Низамова. – Казань., 2005. – 25 с.

19. Перепелицына О.А. Формирование экономической культуры студентов технического колледжа : автореф. дисс. ... на соиск. учен. степ. канд. пед. наук : спец. 13.00.01 “Общая педагогика, история педагогики и образования” / О.А. Перепелицына. – Ярославль., 2008. – 22 с.

20. Пивоваров М. Как преподавать и совершенствовать экономическую теорию? / М. Пивоваров // Российский экономический журнал. – М. – 2000. – №3. – С. 118–125.

21. Романовська О.О. Соціально-економічна освіта як один із засобів підготовки конкурентноздатного фахівця // О.О. Романовська // Матеріали XLIV науково-практичної конференції науково-педагогічних працівників, науковців, аспірантів та співробітників академії (Харків, Україна, 18–25 лютого 2011 р.) : зб. тез доп. / Укр. інж.-пед. акад. – Х., 2011. – Ч. 5, розд. 1. – С. 24–25.

22. Россоха М. Економічна культура студента та умови її формування [Електронний ресурс] / М. Россоха // Бібліотека наукових статей. Педагогіка <http://www.stationline.org.ua/pedagog/106/19224-ekonomichna-kultura-studenta-ta-umovi-%D1%97%D1%97-formuvannya.html>.

23. Самохвалов М.И. Формирование экономической культуры старшеклассников как направление деятельности классного руководителя : автореф. дисс. ... на соиск. учен. степ. канд. пед. наук : спец. 13.00.01 “Общая педагогика, история педагогики и образования” / М.И. Самохвалов. – М., 2012. – 25 с.

24. Соколова Г.Н. Экономическая социология / Г.Н.Соколова – Мн. : Выш. шк., 1998. –368 с.

25. Сукачова Г.П. Формування економічної культури майбутніх інженерів-педагогів [Електронний ресурс] / Г.П. Сукачова, О.С. Пархоменко // Руснаука. Педагогіка. – 2009. – № 7. – Режим доступу : [http://www.rusnauka.com/ 7_NMIWV2009/Pedagogica/41667.doc.htm](http://www.rusnauka.com/7_NMIWV2009/Pedagogica/41667.doc.htm)

26. Сур'як А.В. Основи економічної культури : [навч. посіб. для студ. економ. спец. ВНЗ] / А.В. Сур'як. – К. : Кондор, 2004. – 256 с.

УДК 378.17:379.85

О. М. Литвинчук,
старший викладач, аспірант
(Українська інженерно-педагогічна
академія)

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

Постановка проблеми. Проблема здоров'язбереження студентської молоді, турбота про здоров'я молодого покоління й вітчизняного українського суспільства залишається однією з найактуальніших. Сучасні умови життя в Україні характеризуються комплексом несприятливих факторів, які негативно впливають на здоров'я студентської молоді. Забруднення навколишнього середовища, низький рівень матеріального забезпечення більшості населення, соціально-економічна нестабільність суспільства, недостатня рухова активність, значне психоемоційне навантаження, порушення режиму дня й харчування та шкідливі для організму звички є несприятливими факторами для здоров'я.

Збереження здоров'я студентства включає сукупність взаємопов'язаних аспектів, які характеризують різні напрямки, а саме: організацію професійної діяльності, заняття фізичними вправами, дозвілля, харчування, спорт, медичне обслуговування тощо. Однією зі складових цієї сукупності є організація туристичної діяльності, зокрема надання туристичних послуг, які б впливали на здоров'язбереження студентства.

На сьогодні недостатньо розробленим є питання впливу різних факторів туристичних послуг на стан здоров'я молоді. Ураховуючи, що туристична діяльність здійснюється в основному під час туристських походів та подорожей, екскурсій і прогулянок, лікувально-оздоровчих та спортивно-туристських заходів, її успіх значною мірою залежить від якісного туристичного продукту. Наповнення його атракціями з урахуванням здоров'язберігаючої спрямованості, дасть змогу зберегти здоров'я студентської молоді за допомогою туристичних послуг.

Специфіка таких туристичних послуг полягає в тому, що вони не несуть в собі значних матеріальних витрат і можуть бути доступними кожному студенту, їх не можливо відчутися дотиком, але після їх споживання кожен студент може відчутися значні зміни в стані здоров'я на краще.

Гнучкі, різноманітні, комплексні, індивідуальні туристичні послуги повинні приваблювати студентів не тільки як культурно-пізнавальні, а й здоров'язберігаючі послуги, які дають можливість до засвоєння багатьох важливих для життя і трудової діяльності спеціальних знань, різних рухових умінь і навичок, що сприяють зміцненню здоров'я й різнобічному формуванню особистості.